

I N G E B L I K T

TAAKGERICHT TAALONDERWIJS

Zopas verscheen bij uitgeverij Plantyn *Taakgericht taalonderwijs: een onmogelijke taak?*, een boek dat ingaat op het wat, het hoe en het waarom van taakgericht onderwijs Nederlands. De VON-werkgroep NT2 vormde de redactie van het boek; tal van auteurs uit Vlaanderen en Nederland verleenden hun medewerking. Deze publikatie richt zich tot leerkrachten Nederlands in het basisonderwijs, secundair onderwijs en het volwassenenonderwijs. Het boek gaat niet alleen in op de basisprincipes van taakgericht taalonderwijs, het legt ook sterk de link naar de dagelijkse onderwijspraktijk. Het is een boek voor mensen-in-het-veld vol nuttige tips, bruikbare ideeën en praktijkvoorbeelden. Daarbij wordt ingegaan op diverse aspecten van taalvaardigheidsonderwijs: werken met teksten, woordenschat, grammatica, produktie bevorderen, werken met absolute beginners, enz. Een absolute aanrader voor al wie zijn/haar taalonderwijs Nederlands een nieuwe, verfrissende impuls wil geven. (KVDB)

Taakgericht taalonderwijs: een onmogelijke taak? van de VON-werkgroep NT2 (ISBN 90-301-0759-6) kan besteld worden bij Uitgeverij Plantyn, Santvoortbeeklaan 21-25, 2100 Deurne, tel. (03)360.03.11, fax (03)360.03.30.

LEES- BEVORDERING

Voor het stofferen van leesclubs, auteurslezingen en projecten rond een bepaalde auteur, is een infomap een handig instrument. Een map met bio- en bibliografie, aangevuld met artikels, recensies en illustratiemateriaal van bepaalde titels wordt door het KCLB op aanvraag samengesteld over auteurs naar keuze. Momenteel zijn volgende titels beschikbaar: *De kleur paars* (Alice Walker); *Gewijde nacht* (Tahar Ben Jelloun); *Ségou* (Maryse Condé); *Kus me* (Bart Moeyaert); *Mijn leven in Borgerokko* (Fatima Bali); *Themamap 'pesten'*; *Kasterbant* (Marcella Baete); *De wereld van Sofie* (Jostein Gaarder). Elke map kost 135 fr. (excl. verzendingskosten).

Wie graag een overzicht heeft van *Verfilmd Nederlandstalig Proza 1895-1995* kan terecht in de gelijknamige keuzelijst van het KCLB. Dit instrument biedt een alfabetische lijst op naam van de auteur met een korte annotatie van de roman of het verhaal dat aan de basis lag van de verfilming, een beknopte filmbespreking, en registers op regisseurs en titels.

Besteladres: KCLB, Van Helmontstraat 29, 2060 Antwerpen, tel./fax (03)272 21 46.

AVI-SCOREBOEKJE

Het AVI-toetspakket is onlangs uitgebreid met het *AVI-scoreboekje*. Dit boekje biedt de mogelijkheid de ontwikkeling van de technische leesvaardigheid van een individuele leerling per toets vast te leggen. Het bevat 18 scoreformulieren met de tekst van elk van de toetskaarten (A- en B-versie) waarop de leerkracht de leesfouten kan aangeven en aanvullende opmerkingen kan noteren. In een grafiek achterin het scoreboekje is ruimte om de resultaten per toets vast te leggen, zodat de scores van een leerling gedurende meerdere leerjaren kunnen worden gevolgd. Dit scoreboekje vormt daardoor een bron van informatie, bijvoorbeeld wanneer een leerkracht de leesontwikkeling van een kind bespreekt met de ouders, bij de doorstroming naar een volgend leerjaar, bij het veranderen van school, of bij het bepalen van verdere diagnostiek. Het scoreboekje kost 19,50 NLG (per tien) exclusief verzendkosten.

Besteladres: Katholiek Pedagogisch Centrum, afdeling Verkoop, Postbus 482, NL-5201 AL 's-Hertogenbosch, tel. 00-31-73-624.72.47, fax 00-31-73-624.72.94.

LESGEVEN AAN FATIMA EN AHMED

Bij Uitgeverij Acco is onlangs het boek *Lesgeven aan Fatima en Ahmed. Werken met Marokkanen en Turken* van Ali Salmi verschenen. Met dit boek wil de auteur de lezer meer wegwijs maken in het leven en het denken van deze migrantenjongeren/leerlingen. Vertrekkende vanuit het onderwijs beschrijft hij bepaalde situaties, tracht die te verklaren, en wijst op mogelijke talige, pedagogische, sociale, etnisch-culturele en andere factoren die de situatie drastisch kunnen verbeteren. Hij schenkt veel aandacht aan concrete vragen en moeilijkhe-

den waarmee leerkrachten en hulpverleners vaak geconfronteerd worden. Zo wordt er bijvoorbeeld uitgebreid ingegaan op het meer betrekken van de ouders bij de school, en op de communicatie tussen de leerkracht en de leerling. Het boek is vooral een praktische handleiding voor leerkrachten, hulpverleners, medewerkers van interculturele organisaties en andere geïnteresseerden geworden, dat veel aanbevelingen, oplossingen en tips wil aanreiken.

MEERTALIGHEID

De reeks *Studies in Meertaligheid* beoogt de verspreiding van theoretische kennis en resultaten van empirisch onderzoek met betrekking tot het gebruik van meer dan één taal in Nederland en Vlaanderen. Daarbij gaat de aandacht uit naar het gebruik van minderheidstalen en het Nederlands als tweede taal in samenleving en individu.

In deze reeks is een nieuwe publikatie verschenen van de hand van Ludo Verhoeven & Anne Vermeer: *Taalvaardigheid in de bovenbouw*. Ze omvat de wetenschappelijke verantwoording van de Taaltoets Allochtone Kinderen-Bovenbouw. De beschrijving van de instrumentontwikkeling en normering wordt voorafgegaan door een uitgebreide uiteenzetting over de theoretische achtergronden met betrekking tot taalvaardigheid en taalvaardigheidstoetsing en wordt gevolgd door een aantal onderzoeken met en rondom deze taaltoets. Het boek beperkt zich niet alleen tot tweede-taalvaardigheid, maar ook komt de eerste-taalvaardigheid van autochtone kinderen in het basis- en bijzonder onderwijs aan de orde.

Bij dezelfde uitgever verscheen de publikatie *Turkse kinderen en hun schoolsucces*. Jetske Klatter-Folmer doet verslag van een sociolinguïstisch diepte-onderzoek naar schoolsucces van Turkse kinderen in het Nederlandse onderwijs in de periode van de overgang van het basis- naar het voortge-

zet (secundair) onderwijs. Centraal staan 29 Turkse kinderen die gedurende een aantal jaren van dichtbij werden gevolgd, in hun thuissituatie en op school. Het verslag van hun wederwaardigheden leidt tot een dieper inzicht in factoren die in relatie tot schoolsucces van belang zijn. Het betreft dan met name sociaal-culturele kenmerken van de kinderen en hun ouders, en de taalvaardigheid van de kinderen in het Turks en in het Nederlands.

Besteladres: Tilburg University Press, Postbus 90153, NL-5000 LE Tilburg, tel. 00-31-13-466 29 09, fax 00-31-13-466 32 88, e-mail tup@kub.nl

SPREEKRECHT

Elk jaar starten in de 29 centra voor basiseducatie zo'n 7.000 laaggeschoolde andersstalige volwassenen met een cursus Nederlands als tweede taal. Voor deze doelgroep heeft het Vlaams OndersteuningsCentrum voor de Basiseducatie (VOCB) de eerste Vlaamse cursus Nederlands ontwikkeld: *Spreekrecht*.

De link met het dagelijks leven en de praktische toepasbaarheid staan in deze basis-cursus centraal. Dat uit zich zowel in de doelstellingen als in de didactische uitwerking. De auteurs Anne Boeken en Inge Schuurmans hebben gestreefd naar een soepel hanteerbaar pakket dat lesgevers de mogelijkheid biedt om een eigen route uit te stippelen en eigen accenten te leggen. De cursus bevat uitsluitend situaties waarmee men ook in het dagelijks leven te maken krijgt en reële taken waarmee mensen geconfronteerd worden.

Het cursuspakket bevat een uitgebreide handleiding voor de lesgever (2.975 fr.), inclusief kopieerbladen, een diskette met oefeningen en luisterteksten, een audiocassette, en een werkboek voor de cursist (485 fr.). Het is uitgegeven door Uitgeverij Van In.

DISCUSSIEPRESTATIES IN DE BOVENBOUW

In de reeks *Studie en onderzoek binnen het project Nederlands VO* van het Instituut voor Leerplanontwikkeling (SLO, Enschede) is deel 22 verschenen. Hierin brengt Karen Laarveld verslag uit van een casestudy-onderzoek naar de discussieprestaties van NT2-leerders in de bovenbouw van vwo en havo (de sterkste vormen van voortgezet/secundair onderwijs). De studie bevat een nauwkeurige analyse en vergelijking van discussieprestaties van leerlingen die van huis uit Nederlandstalig zijn, van leerlingen die op jongere leeftijd Nederlands als tweede taal hebben geleerd en als onderinstromer in de bovenbouw terecht zijn gekomen, en van leerlingen die op latere leeftijd de bovenbouw van het voortgezet onderwijs hebben bereikt.

Besteladres: SLO, Project Nederlands VO, Postbus 2041, NL-7500 CA Enschede, tel. 00-31-53-484 04 14.

NOG MEER NIEUWE SLO-UITGAVEN

Naar onderwijs op maat

is het verslag van een inventarisatie-onderzoek bij twaalf instellingen voor NT2-onderwijs. Aan de orde komen onder meer intake-procedures, programmering van het onderwijsaanbod, open leercentrum, doorstroom en uitstroom van cursisten, examinering en kwaliteitszorg. Ook de knelpunten die scholen ervaren bij het vormgeven van onderwijs op maat komen in het rapport nadrukkelijk aan de orde. (55 p. - 10 NLG)

Een flexibel onderwijsmodel

is het tiende katern in de reeks 'meertaligheid en taalbeleid primair onderwijs'. De SLO ontwikkelde een gedifferentieerd onderwijsmodel voor scholen met een hete-

rogene, meertalige leerlingenpopulatie, met name voor de eerste vier groepen in het basisonderwijs (komt overeen met kleuterklas twee en drie, en eerste en tweede leerjaar). De publikatie bevat beschrijvingen van de onderwijspraktijk op twee basisscholen, en voorstellen om het taalonderwijs te organiseren in perioden van tien weken (modules). Ook is een observatie-instrument ontwikkeld dat leraren in de kleuterklassen kunnen gebruiken bij het begeleiden en stimuleren van de taalontwikkeling. (hoofdkatern 134 p. - 20 NLG; observatie-instrument 59 p. - 12,50 NLG)

Informatietechnologie en taalonderwijs is een handreiking voor het vak Nederlands in de basisvorming (voor leerlingen van 12 tot 16 jaar). De publikatie besteedt onder meer aandacht aan computerondersteuning van vakonderdelen Nederlands; de planning van het gebruik van informatietechnologie bij Nederlands; randvoorwaarden op het gebied van geschooldheid van de leraren, de software, de hardware, organisatorische aspecten; nieuwe media. (67 p. - 15 NLG)

Proeve van een leerplan schrijven in de betekenis van handschriftontwikkeling, is in de eerste plaats bedoeld voor docenten in de onderwijzersopleiding. Er zijn hoofdstukken over de motorische en neurologische ontwikkeling van kinderen, over schrijfmiddelen, over methoden die op de markt zijn, over de functie van het handschrift in de samenleving, over opleidingsdidactiek, enz. Natuurlijk is er ook een hoofdstuk met aan te leren vaardigheden verdeeld over acht jaar basisonderwijs. (100 p. - 25 NLG)

Besteladres: SLO, afdeling Verkoop, Postbus 2041, NL-7500 CA Enschede, tel. 00-31-53-484 03 05.

MEEDOEN AAN LESSEN

Een van de taalvaardigheden waarover een leerling in de basisvorming (van 12 tot 16 jaar) dient te beschikken, is actief luisteren tijdens vaklessen. Om die schoolse taalvaardigheid bij leerlingen verder te ontwikkelen, hebben Maaïke Hajer, Dolf Hartveldt & Theun Meestringa lesmateriaal gemaakt. De opbouw is stapsgewijs: wat doe je voor, tijdens en na het luisteren. Leerlingen leren letten op signaalwoorden, leren schematisch aantekeningen maken en op basis daarvan gerichte vragen stellen aan de leraar. Het pakket bestaat uit lesmateriaal (24 p. - 16,50 NLG), een handleiding voor de leraar (28 p. - 24,50 NLG) en een cassettebandje met luisterteksten (25 NLG).

Besteladres: Stichting MVO, tel. 00-31-320-27 64 11.

EFFECTIVITEIT VAN VLAAMSE SECUNDAIRE SCHOLEN

Van 1 november 1992 tot en met 15 februari 1995 is aan het departement Didactiek en Kritiek van de Universitaire Instelling Antwerpen een onderzoeksproject uitgevoerd, in opdracht van de Minister van Onderwijs, naar *de effectiviteit van Vlaamse secundaire scholen*. Het onderzoek heeft getracht een antwoord te formuleren op twee vragen: zijn er verschillen tussen scholen wat het gemiddeld prestatieniveau voor lezen en schrijven betreft? zo ja, hoe kunnen die verschillen tussen scholen verklaard worden, met andere woorden welke factoren vertonen een positief dan wel een negatief verband met de lees- en schrijfprestaties van de leerlingen? Er is naar verklarende factoren gezocht op vier verschillende niveaus: de leerling, de klas (het onderwijsaanbod en de tijdsbesteding aan Nederlands), de school en de schoolcontext.

Het onderzoek is op zeer grote schaal uitgevoerd: 100 directieleden, 157 leerkrachten Nederlands en 2743 leerlingen uit 102 Vlaamse scholen hebben eraan deelgenomen. Het wetenschappelijk eindrapport (231 p. + bijlagen 369 p.) is in juni van de drukpersen gerold. Kostprijs: 1000 fr. (inclusief verzendkosten).

Besteladres: Rita Rymenans, UIA, departement Didactiek en Kritiek, Universiteitsplein 1, 2610 Wilrijk, tel. (03)820 29 79, fax (03)820 29 62, e-mail rymenans@uia.ua.ac.be

OPVOEDEN TOT WERELDBURGER

Opvoeden tot wereldburger is een methode voor mondiale vorming die twee handboeken bevat: een voor de basisschool en een voor het secundair onderwijs (alle onderwijsvormen). Het is een coproductie van NCOS, Unicef en Uitgeverij Bakermat. Elk handboek bestaat uit vijf hoofdstukken die de globale concepten eigen aan 'opvoeden tot wereldburger' bestuderen: onderlinge afhankelijkheid; beelden en beeldvorming; sociale rechtvaardigheid; conflict en conflictoplossing; verandering en toekomst. De handboeken leveren een structuur voor wereldomvattend leren, maar laten de leerkracht vrij die activiteiten te selecteren die aangepast zijn aan de leeftijd en de interessewereld van de leerlingen. Ze reiken talrijke mogelijkheden aan om de ontwikkelingsdoelen en eindtermen voor de verschillende vakken (waaronder Nederlands) en voor de vakoverschrijdende gebieden na te streven. Ook worden methodieken voor emancipatorisch en intercultureel onderwijs (ICO) aangeboden. Elk boek bevat talrijke foto's, tekeningen en didactisch materiaal dat in de klas gebruikt kan worden. Deel 1 voor het basisonderwijs kost 495 fr. en deel 2 voor het secundair onderwijs 595 fr. (excl. portkosten).

Besteladres: Bakermat Uitgevers, Koningin Astridlaan 160, 2800 Mechelen, tel. (015)42 05 08, fax (015)42 06 71.

MOER

Moer 1996/3 opent met een artikel van Greet Goossens (Steunpunt NT2, Leuven) over het NT2-onderwijs in Vlaanderen dat zich richt op het wegwerken van taalachterstanden, zowel bij allochtone als bij autochtone leerlingen. Zij bespreekt de uitgewerkte taalvaardigheidsaanpak in het secundair onderwijs: welke taalvaardigheid wordt van de leerlingen vereist en op welke manier moet die taalvaardigheid worden opgebouwd?

Binnen literatuuronderwijs zouden ook teksten van migrantenauteurs aan de orde moeten komen. Corina Prosper beschrijft een vierdelige lessenreeks intercultureel poëzie-onderwijs voor de hoogste jaren van het secundair onderwijs rond gedichten van de Marokkaans-Nederlandse dichter Mustafa Stitou. Ze laat zien hoe dit soort lessen een bijdrage kan leveren aan het interculturele schoolklimaat.

Anne-Marie Anthonissen & Uriël Schuurs (Instituut voor Toetsontwikkeling, Arnhem) zijn betrokken bij de constructie van niveauvorderingentoetsen op het gebied van NT2 voor volwassenen. Ze belichten enkele aspecten die hierbij van belang zijn.

In *Moer 1996/4* formuleert Annerieke Freeman-Smulders onder de titel 'zinnig leren lezen' haar visie op goed leesonderwijs in de basisschool: wat is het doel ervan en op welke manier kan dat doel bereikt worden? Zelfstandigheid en zinnig leren zijn daarbij kernbegrippen.

De bijdrage van Marleen Miedema & Theun Meestringa gaat over het omgaan met verschillen tussen leerlingen bij het spreek- en luisteronderwijs in het voortgezet (secundair) onderwijs. De auteurs bespreken

recent onderzoek en geven aanwijzingen waarmee je de leerlingen helpt beter te presteren.

Onderinstromende leerlingen van allochtone afkomst en zwakke sprekers van het Nederlands zouden gebaat zijn bij expliciet onderwijs in taalmiddelen, aldus Miedema & Meestringa in *Moer* 1996/4. Amos van Gelderen plaatst hier kanttekeningen bij in *Moer* 1996/5. Zijn grootste bezwaar is dat dergelijke voorstellen ten koste kunnen gaan van echt communicatief spreekvaardigheidsonderwijs.

Sinds 1 januari 1996 heeft het inburgeringsbeleid voor nieuwkomers in Nederland een meer verplichtend karakter gekregen. De nieuwkomer sluit een contract af met de gemeente 'om in te burgeren'. Wim Coumou, één van de NT2-docenten van het eerste uur, plaatst zijn vraagtekens bij dit beleid. Volgens zijn definitie van 'inburgering' moet er een andere oriëntering op NT2-onderwijs komen en moet het onderwijs een hogere kwaliteit leveren. Geert van de Ven interviewde hem.

Verder bevat dit nummer het verslag van een conferentie over lokaal taalbeleid, en van een werkconferentie waar het eerste NT2-handboek voor leerkrachten in het basisonderwijs is gepresenteerd.

LEVENDE TALEN

In het septembernummer van *Levende Talen* (nr. 512) gaat Esther Beijerling-Oldenhof in op het onderwijs van de nieuwe spellingregels. John Daniëls stelt WinCalis voor, een programma dat leerkrachten helpt om computerondersteund leesvaardigheidsonderwijs uit te bouwen.

Computerondersteund taalonderwijs komt ook in het oktobernummer van *Levende Talen* (nr. 513) aan bod: Paul Goossen zoekt naar alternatieven voor de traditionele computeroefeningen met losse woordjes en

grammatica, en stelt een computerondersteunde lessenserie over ruimtevaart voor. Verder gaat in dit nummer nogal wat aandacht naar toetsing van taalvaardigheid: Boers & Van Zuijlen gaan in op toetsing van globaal tekstbegrip, terwijl Harry Beltman toetsing van luistervaardigheid behandelt. Ten slotte verscheen in dit nummer ook het artikel van Van Avermaet & Van den Branden over taakgericht onderwijs, dat in een vroegere versie reeds in *Vonk* 24/5 (mei-juni 1995) verscheen. (KVDB)

SPIEGEL

Spiegel 13/3 (1995) is een themanummer over leerlinggerichte tekstbenaderingswijzen in het huidige literatuuronderwijs in Nederland (aangezien alle auteurs Nederlanders zijn). Els Andringa wil vanuit cognitieve leesstrategieën nagaan hoe literair lezen verloopt en zo een brug slaan tussen algemeen leesonderzoek en het lezen van literatuur. Corine Donkersgoed & Helma van Lierop-Debrauwer rapporteren over een onderzoek dat peilt naar de beleving van literatuur en literatuuronderwijs door de leerlingen en komen tot opmerkelijke vaststellingen en suggesties met betrekking tot zinvoller literatuuronderwijs. Joop Dirksen brengt verslag uit over zijn onderzoek naar *reader response* waaruit hij concludeert dat die leerlinggerichte aanpak de leerlingen literair competent maakt. De bijdrage van Cor Geljon & Dick Schram ten slotte wil meer inzicht geven in de mogelijkheden en effecten van literatuurdidactisch handelen met betrekking tot de emotionele response op poëzie. Alle artikelen stellen naast onderzoeksgegevens ook ontwikkeld materiaal voor. Verder bevat het themanummer beschouwingen van Lily Coenen en van Jaap Goedegebuure over de tekstkeuze en de organisatie van het literatuuronderwijs, en een bespreking van *Een zoen van Europa; literatuuronderwijs in Europees per-*

spectief van Wam de Moor (red.) door Mark van Bavel, de enige Vlaming in het rijtje die ook tekende voor het redactionele artikel.

Spiegel 14/1 (1996) opent met een bijdrage van Johan Van Iseghem over de complexe verhouding tussen retoriek, literatuur en onderwijs in het Vlaanderen van de 19de eeuw. Hij laat de verstrengeling bij Gezelle zien aan de hand van het gedicht *O! 't ruischen van het ranke riet!*

Sjaak Kroon & Jan Sturm presenteren de resultaten van een onderzoek naar het (taal)onderwijs in de meertalige klas. Door middel van een case-study in het basisonderwijs trachtten ze te achterhalen hoe de betrokkenen in de praktijk reageren op de etnische, culturele en talige diversiteit.

Dominiek Sandra ten slotte verdedigt de stelling dat analfabeten op een andere manier moeten leren lezen dan kinderen. Aan de hand van een alternatieve leesdactiek ontwikkeld in de basiseducatie, illustreert hij de rol van tekstbetekenis en verklankingsregels bij het leren lezen door volwassenen.

ONS ERFDEEL

Gelezen in *Ons Erfdeel* 39/3 (mei-juni 1996): vormen van nationalisme in Nederland en Vlaanderen (Derk-Jan Eppink), het tweedelige werk 'Twintig Vlaamsche Koppen' van Hugo Verriest (Jeroen Brouwers), de Groningse filosoof Lolle Nauta als vreemdeling en burger (Gerard de Vries), het drama van de Vlaamse dramaserie op BRTN en VTM (Marc Ruyters), magie en meesterschap in het werk van de Utrechtse

tekenaar Peter Vos (Ed Leeflang), de poëzie van de Zuidafrikaanse dichteres Antjie Krog (geschreven in het Afrikaans door J.C. Kannemeyer), 'arte flamenco' op het Canarische eiland La Palma (Bart Plouvier), anekdotische beschouwingen over plagiaat (K.D. Beekman), en de christelijke literatuur in Nederland in de jaren negentig (Hans Werkman). Zoals steeds sluiten de culturele en de taal- en cultuurpolitieke kroniek het nummer af, met in de laatste onder meer twee korte bijdragen over het onderwijs Nederlands in Noord-Frankrijk.

NACHBARSPRACHE NIEDERLÄNDISCH

Nachbarsprache niederländisch 11/1 (1996) opent met een artikel van Kathrin Kötz over Paul van Ostayen en de Duitse literatuur. Anja De Feijter heeft het over de dichter Lucebert en Jens Christian Jensen over Lucebert als beeldend kunstenaar. In het laatste artikel vertellen Dorothea Werner-Zurwonne & Franz Michael Baumann hoe zij het beginnersniveau Nederlands vreemde taal gestalte geven met authentiek tekstmateriaal. Of wat Herman van Veen, Frank Boeijen, Boudewijn de Groot en Paul van Vliet Duitse leerlingen al niet kunnen bijbrengen over de buiging van het adjectief, de meervoudsvorming van het substantief en de vervoeging van het werkwoord. Verder wordt gebruik gemaakt van Noordnederlands tekstmateriaal zoals strips, teksten uit kranten en tijdschriften, fragmenten uit jeugdboeken, TV-programma's, ja zelfs tot *Belgenmoppen* toe...